

Foto www.photos.com

FT

DELNIČAR

- Pri izbiri kartice z odloženim plačilom naj bo uporabnost na prvem mestu
- Vrsta obrestne mere pri kratkoročnih vlaganjih na banko ni zelo pomembna
- Oskrbovana stanovanja so dobra rešitev za skoraj samostojne starostnike
- Hišniška stanovanja: s prenehanjem pogodbe o delu se poveča tudi najemnina

Sladkor, kava – več kot seznam za v trgovino

DANIEL GREGORIČ, NINA ZORKO

Dobički preteklih let kopnijo, stanje na borzah je vse prej kot obetavno. Na vprašanje, kako v slabih razmerah najti dobro naložbo, se ponujajo odgovori v alternativni surovini.

Človeštvo je zaradi silovitega napredka od druge svetovne vojne porabilo več surovin kot prej v vsej zgodovini. Kot je bila preteklost, bo tudi prihodnost celotnega gospodarstva močno odvisna od zalog surovin in energije. Od leta 2000 so cene surovin vse višje, tako plemenitih kovin, nafte, bakra, cinka kot tudi koroze, žita in celo mesnih izdelkov. Surovine so zaščitene pred inflacijo, postajajo pa tudi čedalje bolj dragocene, saj zaloge kopnijo, povpraševanja je čedalje več in skladno s tem rastejo cene. Zaradi naraščajočega števila svetovnega prebivalstva lahko pričakujemo tudi večje povpraševanje.

Dobro izhodišče za alternativne naložbe so kmetijske surovine, na primer

bombaž, koruza, kakav, kava, pšenica in sladkor. Če pomislimo, da je sladkor odlična surovina za izdelavo etanola, je razumljiv njegov vzpon od leta 2004. Več kot 60 odstotkov svetovne proizvodnje etanola temelji na sladkorju. Poleg čedalje večje porabe sladkorja za izdelavo etanola se povečuje tudi njegova poraba v gospodinjstvih. Največja proizvajalka te surovine na svetu je Brazilija, ki izvozi petino svetovne porabe. V tej državi polovico proizvedenega sladkorja porabijo za izdelavo etanola – 40 odstotkov novih avtomobilov v Braziliji lahko uporablja etanol in ta odstotek se naglo povečuje. Povečevanje porabe in manjši izvoz glavnih proizvajalcev sladkorja zaradi novonastalih gospodarskih gibanj na področju goriv bo ceno sladkorja gotovo še zvišalo. Vsekakor pa bo gibanje odvisno tudi od drugih dejavnikov, kot so letine, politične razmere in stanje gospodarstva v celoti. Torej je dolgoročno gledano sladkor primerna naložba za dopolnitev portfelja.

Po vrednosti je kava poleg nafte najpomembnejša surovina in za vodo najpogosteje uporabljena pijača na svetu. Z njo trgujemo v ameriških dolarjih na tono. Povpraševanje po kavi je odvisno od sezonskih nihanj, pokazalo pa se je, da se je v poletnih mesecih spije 12 odstotkov manj od letnega povprečja, zato se tudi izvoz pozno spomladi in poleti zmanjša. Brazilija v tridesetih letih prejšnjega stoletja zaradi splošne gospodarske krize kave ni izvažala, temveč so jo porabili kot gorivo za parne lokomotive.

Kakav – rjavo zlato

Lani se je veliko in tudi donosno trgovalo s kakavom ali rjavim zlatom. Za številne dežele v razvoju je to pomemben izvozni produkt. Največji pridelovalci so Slonokoščena obala, Indonezija, Gana in Kamerun, največji uvozniki pa ZDA, Nemčija in Nizozemska. Trg s kakavom se na splošno zelo občutljivo odziva na politična dogajanja v Zahodni Afriki, še posebno na Slonokoščeni obali. Tako lahko razmere, ki vplivajo na pridelavo ali izvoz, povzročijo

rast cene. Najpomembnejši kraj trgovanja s kakavom je borza Board of Trade v New Yorku (NYBOT).

Koruza – za hrano ljudi in živali

Med surovine, s katerimi tradicionalno največ trgujejo, spada koruza, ki se glede na količino uvršča takoj za surovo nafto. Glede na uporabo koroze se razvijajoče in industrijske dežele zelo razlikujejo. V prvih je namenjena predvsem za prehrano, v drugih pa predvsem za krmljenje živine. Čeprav se dve tretjini svetovne proizvodnje koroze predela za krmo, je čedalje pomembnejša tudi za pridobivanje etanola.

Samo v ZDA je tako porabijo več kot 20 odstotkov. Po statistikah je svetovna proizvodnja koroze s približno 700 milijoni ton na prvem mestu, še pred pšenico in rižem. Največji pridelovalci koroze sta ZDA in Kitajska, sledijo jima Brazilija, Mehika in Argentina. K uvoznikom štejejo predvsem Japonsko, Mehiko, Tajvan in Južno Korejo. Najpomembnejši kraj trgovanja s koruzo je borza Board of Trade v Chicagu (CBOT).

Z več kot polovičnim deležem je bombaž najpomembnejša tekstilna surovina. Največja pridelovalka je Kitajska s 24-odstotnim tržnim deležem, sledijo ji ZDA (20 odstotkov), Indija (14) in Pakistan (8), >>

E-bančništvo je enostavno in udobno!
Z našim PROSPLETOM je tudi poceni!

PROSPLET že 10 let
www.prosplet.si
PROBANKA
financijska skupina

največji uvoznici sta Kitajska in Indonezija, v EU pa Grčija. Očitna je selitev tekstilne industrije v azijske države s cenejšo delovno silo, izdelava bombažnih oblačil v Evropi in ZDA pa močno nazaduje.

Pšenica zavzema drugi največji delež žiti zasejanih površin (za koruzo). Z njo se trguje na terminski borzi v Chicagu (CBOT) in na evropski terminski borzi. Glede na čas setve in klimatsko področje se na različnih borzah trguje z različnimi vrstami pšenice.

Kako vložiti v surovine

Če želite del prihrankov naložiti v kmetijske surovine, jih lahko naložite v vzajemni sklad; pri nas je recimo na voljo Probankin Agriculture Index. Namenjen je vlagateljem, ki želijo dolgoročno vlagati del

posamezne surovine. Posledica so manjša nihanja v vrednosti indeksa in s tem večja stabilnost donosov.

Začelo se je tudi trgovanje z novim, na borzi kotirajočim (ETF) indeksnim skladom, ki sledi indeksu surovin Deutsche Bank Liquid Commodity Index. Sestavljen je iz košarice surovin in kmetijskih pridelkov: surove nafte (35-odstotno delež), kurilnega olja (20), aluminija (12,5), koruze in pšenice (vsaka 11,25) ter zlata (10). Tako je vlagatelj lahko udeležen v gibanju vseh dobrin hkrati in na preprost način, kar je bilo prej mogoče le pri zlatu in nafti. To je prvi tovrstni sklad na ameriških borzah. Trguje se na borzi AMEX. Slovenski vlagatelji lahko delnice sklada kupijo tako, da oddajo naročilo pri domači borzni hiši, ki ima partnerja v

Foto Reuters/dokumentacija Deba

PARNE LOKOMOTIVE NA KAVO – Brazilija v tridesetih letih prejšnjega stoletja zaradi splošne gospodarske krize kave ni izvažala, temveč jo je porabila kot gorivo za parne lokomotive.

prihrankov, recimo petino sredstev, in jih razpršiti v košarico delnic iz kmetijske panoge po vsem svetu. Vlaganje v ta sklad se priporoča vlagateljem, ki so pripravljani na visoka tveganja in nameravajo v vzajemnem skladu varčevati dolgoročno (pet let in več). Cenovni indeks, na katerega je vezan sklad, sestavljajo delnice družb, ki pridelujejo in predelujejo koruzo, pšenico, sojo, sladkor, olje in druge surovine za proizvodnjo hrane, živalsko krmo in biogoriva. Sklad ima na lestvici združenja družb za upravljanje oceno devet od deset, kar pomeni, da je zelo tvegan.

Odločite se lahko tudi za nakup katerega izmed naložbenih certifikatov, ki jih izdajajo predvsem bančne ustanove in ki so vezani na gibanje cen strateških živilskih surovin, kot so koruza, pšenica, soja in sladkor. Naložbe so po navadi likvidne in nekatere zagotavljajo celo 100-odstotno vračilo glavnice ob zapadlosti (recimo Volksbankin Agrar Garant). Vrednost naložbenih certifikatov je vezana na vrednosti indeksov posameznih surovin, kar omogoča večjo razpršenost naložbe, vsak indeks pa je sestavljen iz različnih tipov

ZDA ali pa z neposrednim naročilom pri posrednikih v tujini.

Za bolj poučene vlagatelje, ki redno trgujejo na svetovnih borzah in imajo več izkušenj, so primerne tudi terminske pogodbe za določeno surovino. Terminska pogodba je zavezujoč dogovor med dvema pogodbenima strankama, pri katerem se kupec (prodajalec) obveže, da bo kupil (prodal) točno določeno blago v določeni količini, na določen datum v prihodnosti, po vnaprej določeni ceni. Vlagatelj na terminski borzi sklene terminsko pogodbo. Terminske pogodbe kot spekulativna oblika naložbe niso primerne za začetnike.

Vlagamo presežna sredstva

Za katero obliko naložbe se odloči posameznik, je odvisno od njegovega znanja, odnosa do tveganja in ročnosti vlaganja. Nasvet usposobljenih finančnikov je vsekakor dobrodošel. Predvsem pa se je treba zavedati, da tako vlagamo le del presežka denarnih sredstev, in nikakor ne denarja, ki ga bomo morda v kratkem potrebovali.

DANIEL GREGORIČ, NINA ZORKO, Individua

KARTICE Z ODLOŽENIM PLAČILOM

Naj bo uporabnost na prvem

DARINKA KAC

V poplavi kartic, ki jih ponujajo banke in nekatere druge finančne institucije, lahko izbiramo tudi med tistimi z odlogom plačila. Omogočajo brezskrbno (ne pa tudi brezglavo) plačevanje blaga in storitev tako doma kot v tujini, nakupe po internetu in večina tudi (precej drago) dvigovanje gotovine. Imetniki nekaterih kartic so tudi zavarovani za primer nezgodne smrti ali trajne invalidnosti.

Velika prednost je, da lahko imetnik račun za porabo na kartici poravnava enkrat na mesec na določen dan (navadno 8., 18. ali 28. dne v mesecu) brez obresti. To pomeni, da lahko kupi blago in storitve, za katere na dan nakupa še nima kritja. Vendar mora na dan zapadlosti sredstva na osebem računu (če se poraba poravnava s trajnikom) imeti, sicer se do dneva plačila zaračunavajo zakonske zamudne obresti, banka pa mu lahko tudi onemogoči nadaljnje poslovanje s kartico. Poskrbljeno je tudi za varnost pri kartičnem poslovanju. Večina je opremljena s čipom, kar največkrat pomeni, da je nakup mogoče opraviti le s potrditvijo s PIN-kodo in ne z lastnoročnim podpisom, pri mnogih ponudnicah pa se je mogoče naročiti tudi na storitev varnostno SMS-sporočilo; po vsaki uspešno opravljeni avtorizaciji imetnik kartice prejme sporočilo na telefon.

Samo za domačo uporabo

Kartice se med seboj razlikujejo po uporabnosti in tudi letni stroški uporabe (članarina) so zelo različni – od nekaj več kot osem evrov in vse do 70 evrov – ter odvisni tudi od tipa kartice, zato je pred izbiro modro razmisliti, katera bo najbolj ustrezala našemu življenjskemu slogu. Če večino nakupov z njo opravimo v domovini, se lahko odločimo recimo za Activo ali Karanto, ki omogočata zgolj plačila v Sloveniji. Karanto ponuja NLB, letna članarina zanjo pa je nekaj več kot 12 evrov. Stranke jo lahko uporabljajo na več kot 20.000 prodajnih mestih po državi. Activo, prvo domačo plačilno kartico z odloženim plačilom, lahko pridobijo komitentni bank, ki so vključeni v sistem Activa. Uporablja se lahko na več kot 20.000 prodajnih mestih. Dodajmo, da kartico z odloženim plačilom strankam ponuja tudi Mercator, in sicer zeleno kartico Mercator Pika (klasično in zlato), ki kupec poleg navajen enomesečnega odloga plačila ponuja še nekaj drugih ugodnosti.

Foto iz arhiva Active

NE NA SLEPO – Pred izbiro kartice je dobro razmisliti, katera bo najbolj zadovoljila naše potrebe in nam zagotovila tiste ugodnosti, ki dopolnjujejo naš življenjski slog. Pred potovanjem v tujino se je dobro pozanimati, ali bomo lahko kartico, ki jo imamo v denarnici, uporabljali, kot si želimo. Sistemi imajo namreč vsak svojo računalniško mrežo, v kateri delujejo kartice, POS-terminali, spletna trgovina, tudi bankomati.

Milijoni prodajnih mest po svetu

Za tiste, ki tudi potujejo, so na voljo kartice MasterCard, Visa, American Express (AMEX) in Diners Club. Imetniki katere od prvih dveh blagovnih znamk lahko s kartico dvigujejo gotovino na bančnih okencih ter bančnih avtomatih doma in v tujini (kar sicer ni priporočljivo, saj sta kartici namenjeni predvsem plačevanju, zato so tudi provizije precej visoke), plačujejo blago in storitve, in to tudi po spletu. Kartici je mogoče pridobiti na bankah. Prvo lahko imetniki v Sloveniji uporabljajo na več kot 40.000 prodajnih mestih, v tujini na več kot 26 milijonih, Visa pa sprejemajo na več kot 29 milijonih prodajnih mest v več kot 150 državah, seveda tudi v Sloveniji.

Imetniki določenih kartic – predvsem zlatih – omenjenih sistemov lahko s plačilom članarine pridobijo tudi nezgodno zavarovanje za prosti čas in določene druge oblike zavarovanj (do nekaterih so upravičeni tudi zakonski partnerji in otroci do 18. leta), višina mesečnega limita pa navadno ni v celoti odvisna od stanja na računih uporabnika.

Komitenti Abanke, ki se odločijo za zlato Viso, imajo zagotovljeno še varnejše poslovanje s fotografijo uporabnika na hrbtni strani kartice.

Partnerske prinašajo ugodnosti

American Express je bila prva plačilna kartica na slovenskem trgu, omogoča pa uporabo brez vnaprej določene omejitve mesečnega zneska porabe, zavarovanje na poti v tujino, SMS-obveščanje o ugodnostih ter stanju na računu in podobno. Letna članarina je za klasično kartico 15 oziroma 25 evrov, za zlato pa 40 oziroma 65 evrov. Kartico lahko pridobijo tudi komitentni Banke Koper in Hypo Alpe-Adria Banke. Izdajatelj skupaj z nekaterimi podjetji izdaja tudi tako imenovane partnerske kartice. Če na primer na Petrolovih servisih poleg goriva kupujemo še druge izdelke, je modro razmisliti o kartici Amex Magna, saj prinaša ugodnosti za zveste stranke. Stane deset oziroma 20 evrov. Najstarejša kartica na svetu, kartica Diners Cluba (DC), omogoča imetniku zbiranje točk, ki jih lahko zamenja za različne izdelke oziroma storitve iz

ČLANARINA ZA KARTICE Z ODLOŽENIM PLAČILOM

banka	na leto, v evrih			
	masterCard		visa	
	klasična	zlata	klasična	zlata
Abanka	15,20	/	15,20	55,00
Deželna banka Slovenije	16,30	58,70	/	/
Probanka	14,00	42,00*	/	/
UniCredit Bank	18,00	30,00	25,00	55,00**
Raiffeisen Bank	14,60	14,60	/	/
Hypo Alpe-Adria Bank	15,00	50,00	/	/
NLB	16,69***	66,77***	16,69***	/
SKB	16,00	35,50	16,00	70,00
Banka Celje	14,61	50,08	14,61	50,08
Nova KBM	14,61	50,08****	14,61	50,08****
Gorenjska banka	18,75	64,25	/	/
Banka Koper	16,50	60,00	16,50	60,00

*Brez članarine, če je bil skupni letni promet v predhodnem letu vsaj 10.000 evrov.

**Ekskluzivni paket.

***Če je plačilo poravnano z direktno bremenitvijo.

****Če je povprečna mesečna poraba v preteklem letu večja kot 420 evrov, letne članarine ni potrebno plačati.

DELO Vir: Banke, ki so pravočasno poslane odgovore.